Hukuk Bölümü 1998/29 E., 1998/30 K.

- **ASKERİ ÖZEL GÜVENLİK BÖLGESİ İÇİNDE OLDUĞU KONUSUNDA TAPUYA ŞERH DÜŞÜLEN TAŞINMAZ MALİKİ**
- **KAMULAŞTIRILMADAN ÖZEL GÜVENLİK BÖLGESİ İÇİNE ALINAN VE TAPUYA ŞERH DÜŞÜLEN TAŞINMAZ**
- **ÖZEL GÜVENLİK BÖLGESİ İÇİNE KAMULAŞTIRILMADAN ALINAN TAŞINMAZ**
- **TAZMİNAT TALEBİ**

- 2565 S. ASKERİ YASAK BÖLGELER VE GÜVENLİK BÖLGELERİ KANUNU [Madde 20]
- 2565 S. ASKERİ YASAK BÖLGELER VE GÜVENLİK BÖLGELERİ KANUNU [Madde 21]
- 2565 S. ASKERİ YASAK BÖLGELER VE GÜVENLİK BÖLGELERİ KANUNU [Madde 23]
- 2565 S. ASKERİ YASAK BÖLGELER VE GÜVENLİK BÖLGELERİ KANUNU [Madde 24]

"İçtihat Metni"

OLAY : Mülkiyeti davalı idareye ait bulunan taşınmazın üstünde ROKETSAN A.Ş. tarafından bir tesis kurulmuş olup; bu tesisin çevresi, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununun 3 ve 4. maddelerinin verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 10/4/1992 tarih ve 92/2928 sayı ile "özel güvenlik bölgesi" olarak ilan edilmiş ve davacıya ait tarla vasfındaki taşınmazın bu bölge içinde kaldığı yolunda tapuya şerh konulmuştur. Davacı, kullanımının kısıtlandığından bahisle taşınmazının kamulaştırılması için başvuruda bulunmuş ise de; bu isteğinin reddi üzerine, fazlaya ilişkin dava ve talep hakkı saklı kalmak kaydıyla, kamulaştırmasız el atma nedeniyle dava dilekçesinde yazılı taşınmaz bedelinin dava tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalı idareden tahsiline ve taşınmazın davalı idare adına tesciline hükmedilmesi istemiyle 4/6/1998 gününde adli yargı yerine dava açmıştır.

Davalı idarenin birinci savunma dilekçesinde ileri sürdüğü görev itirazı, ELMADAĞ ASLİYE HUKUK MAHKEMESİNCE 19/6/1998 gününde yapılan birinci oturumda, E. 1998/259 sayı ile reddedilmiştir.

Davalı idarenin, 24/6/1998 gününde mahkeme kaydına giren dilekçe ile, idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması istemiyle başvuruda bulunması üzerine, ELMADAĞ ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ: 15/7/1998 günü yapılan ikinci oturumda, davalı tarafın uyuşmazlık çıkarma isteği hakkında karar verilmek üzere dosyanın Danıştay Başsavcılığına gönderilmesine karar vermiş; adli yargı dosyası adıgeçen Hakimliğin 21/7/1998 günlü yazısı ekinde Danıştay Başsavcılığına gönderilmiştir.

DANIŞTAY BAŞSAVCISI: İncelenen dosyadan, davacıya ait taşınmazın tapu kaydına, 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu ile bu Kanuna göre çıkarılan Yönetmelik hükümleri gereğince, ruhsat alımı ve satışının yetkili komutanların iznine tabi bulunduğu yolunda şerh konulduğunun ve böylelikle davalı idare tarafından tek taraflı olarak ve kamu gücü kullanılmak suretiyle davacıya ait taşınmazın kullanım hakkının kısıtlandığının anlaşıldığı; bu durumda, davalı idarenin işleminden doğan zararın tazmini istemine yönelik bulunan davanın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2/1-b. maddesi kapsamında olduğu ve bu nedenle görüm ve çözümünün idari yargının görevine girdiğinden bahisle Elmadağ Asliye Hukuk Mahkemesinin görevlilik kararının kaldırılması gerektiği yolundaki 29/7/1998 gün ve E. 1998/4 sayılı düşünce yazısı ile, 2247 sayılı Yasanın 10. maddesine göre idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarmış ve görev konusunun incelenmesini Uyuşmazlık Mahkemesinden istenmiştir.

Başkanlığın 21/9/1998 günlü yazısı ile, 2247 sayılı Yasanın 13. maddesinin üçüncü fıkrasına göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından yazılı düşüncesi istenilmiştir.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI: 2565 sayılı Kanuna göre çıkarılan Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliğinin 23/2. maddesinde, özel güvenlik bölgesi ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının arazide işaretlenmeyeceğinin 24. maddesinde ise, taşınmaz malikleri ile Türk vatandaşlarının bölgede oturmaları, zirai faaliyetleri, meslek ve sanatlarını icra etmelerinin serbest olduğunun ancak yönetmeğin 9/8. maddesinde yapılaşma, tadilat yapma ve benzeri hususlarda izin alınması gerektiğinin belirtildiği; olayda, idarenin bu tasarrufunun kamulaştırmasız el atma niteliğinde olup olmadığının tespitinin önem kazandığı; Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 6/7/1998 günlü, 1998/9893-11175 sayılı kararında da belirtildiği üzere, kamulaştırmasız el atmadan bahsedilebilmesi için idarenin taşınmaza fiilen el atmasının ve taşınmaz sahibinin tasarrufunu engellemesinin gerektiği; dava konusu taşınmazın, henüz imar düzenlemesi yapılmamış, yapılaşma imkanı olmayan tarla niteliğini taşıdığı; arazide işaretleme yapılmadığı gibi gayrimenkulün bulunduğu şekilde kullanılmasına da herhangi bir kısıtlama getirilmediği; sadece anılan Yönetmelik gereğince tapu kaydına şerh konulduğu; fiilen el atmadan bahsedilemeyeceğinden idarerin tasarrufunun kamulaştırmasız el atma niteliğinde olmadığı; idarenin tek taraflı ve kamu gücüne dayanan tasarrufu idari nitelik taşındığından bundan doğan davanın idari yargının görevine girdiği; açıklanan nedenlerle, Elmadağ Asliye Hukuk Mahkemesinin görevlilik kararının kaldırılması gerektiği yolunda, 5/10/1998 gün ve 98/107901 sayı ile yazılı düşünce vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Mustafa Bumin'in Başkanlığında, Üyeler: O. Hulusi Mustafaoğlu, M. Salim Özer, Nursel Aymakoğlu, Zafer Kantarcıoğlu, Dr. Erol Alpar ve Ertuğrul Taka'nın katılımlarıyla yapılan 9/11/1998 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa Yeğenoğlu'nun davanın çözümünde idari yargı yeri görevli olduğundan Danıştay Başsavcılığının başvurusunun kabulü gerektiği yolundaki raporu ile Danıştay Başsavcısının, davanın çözümünde idari yargı yerinin görevli olduğuna ve bu nedenle olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, davanın görüm ve çözümünde idari yargı görevli olduğundan başvurunun kabulü gerektiğine ilişkin düşünce yazıları ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa Ekinci ile Danıştay Savcısı Tülin Özdemir'in yazılı düşünceler doğrultusundaki açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü: 18/12/1981 tarih ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununun "Amaç" başlıklı 1. maddesi "Bu Kanunun amacı; a) Yurt savunması bakımından hayati önemi haiz askeri tesisler ve bölgeler ile sınırların güvenlik ve gizliliğini sağlamak için bunların çevrelerinde, kıyılarında ve havalarında; kara, deniz ve hava askeri yasak bölgelerinin, b) Yurt savunması veya yurt ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunan veya kısmen dahi tahripleri veya devamlı olarak ya da geçici bir zaman için faaliyetten alıkonulmaları halinde milli güvenlik veya toplum hayatı bakımından olumsuz sonuçlar doğurabilecek; diğer askeri tesis ve bölgeler ile kamu veya özel kuruluşlara ait hertürlü yer ve tesislerin etrafında güvenlik bölgelerinin,

Kurulması, kaldırılması ve gerektiğinde genişletilmesine ilişkin esas ve yöntemlerin düzenlenmesidir." hükmünü taşımakta; aynı Kanunun 3. maddesinde

"a) Askeri güvenlik bölgeleri Genelkurmay Başkanlığınca,

b) Kamu ve özel kuruluşların çevresindeki özel güvenlik bölgeleri Genelkurmay Başkanlığının lüzum göstermesi veya Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin veya İçişleri Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine Genelkurmay Başkanlığının uygun görmesi kaydıyla Bakanlar Kurulunca, Kurulabilir veya kaldırılabilir.", 4. maddesinde de, "Askeri yasak bölgeler ile özel güvenlik bölgelerinin kurulması hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı ve askeri güvenlik bölgelerinin kurulması hakkındaki Genelkurmay Başkanlığı kararına

ekli uygun ölçekli haritalar ve koordinat listelerinde bu bölgelerin sınırları da belirtilir." hükümlerine yer verilmekte; 20/a. maddesinde, kamu veya özel kuruluşlara ait stratejik değeri haiz her türlü yer ve tesislerin çevresinde bu Kanun hükümlerine göre özel güvenlik bölgeleri kurulabileceğine ve 21/a. maddesinde, bölge içindeki gerçek ve tüzel kişilere ait malların kamulaştırılabileceğine işaret edilmekte; 33. maddesinde ise, bu Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen hususlar ile Kanunun uygulanmasına ilişkin esas ve usullerin, Genelkurmay Başkanlığı ve ilgili bakanlıkların görüşleri de alınmak suretiyle Milli Savunma Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmektedir.

Nitekim, 17/1/1983 tarih ve 83/5949 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen ve 30/4/1983 tarih ve 18033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Yönetmeliğinin 21. maddesinin değişik 1 numaralı bendinde, özel güvenlik bölgeleri: 2565 sayılı Kanunun 1/b. maddesinde belirtilen amaca uygun olarak "..... silah ve askeri malzeme fabrika ve tesisleri ....." çevresinde, bu yerlerin dış sınırlarından itibaren en fazla dörtyüz metreye kadar geçen noktaların birleştirilmesi suretiyle kurulacak alanlar olarak tanımlanmış; aynı maddenin 2 numaralı bendinde, Kanunun 3/b. maddesi hükmü tekrarlanmış; "Askeri ve özel güvenlik bölgelerinde uygulanacak esaslar" başlıklı 22. maddenin 1 numaralı bendinde, bölge içindeki gerçek ve tüzel kişilere ait malların kamulaştırılabileceğine işaret edilmiş; 23. maddenin 2 numaralı bendinde, kamulaştırma yapılmayan güvenlik bölgelerinin çevresinin arazide işaretlenmeyeceği, bu bölgelerdeki kamulaştırma yapılmayan taşınmaz malların tapu kaydına, taşınmazın güvenlik bölgesi içinde olduğunun işletileceği ve taşınmaz mal sahiplerine gerekli tebligatın yapılacağı, varsa imar planlarında da güvenlik bölgelerinin belirtileceği kurala bağlanmış; 24. maddede de güvenlik bölgelerinde kamulaştırılmayan mallardan yararlanma esasları düzenlenmiştir. Söz konusu 24. maddeye göre, özel güvenlik bölgesi içinde kalan ve kamulaştırılmayan malların maliklerinin ve diğer Türk vatandaşlarının bölgede oturmaları, zirai faaliyetleri, meslek ve sanatlarını icra etmeleri serbest bırakılmakta; ancak, bu malların yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilere satılması, devredilmesi ve kiralanması yasaklanmakta; bu mallar üzerinde inşaat, hafriyat, tadilat, orman yetiştirme veya kesmek gibi hususlar bu Yönetmeliğin 9/8. maddesinde sözü edilen yetkili komutanlığın iznine tabi kılınmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden; ROKETSAN A.Ş.'ne ait silah ve askeri malzeme fabrika ve tesisi çevresinde, 2565 sayılı Yasanın 1. maddesinde belirtilen amaç doğrultusunda ve 3. maddesi ile tanınan yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile özel güvenlik bölgesi kurulduğu; bu bölge içinde kalan taşınmazların kamulaştırılması konusunda takdir yetkisine sahip bulunan idarece, davacıya ait taşınmazın kamulaştırılmasına gerek görülmeyerek sözkonusu taşınmaza ilişkin tapu kaydına özel güvenlik bölgesi içinde kaldığı hususunun şerhedildiği; davacının taşınmazın tarla niteliğinde olduğu; herhangi bir imar düzenlemesine tabi tutulmayan bu bölgeye, belediyece altyapı hizmetleri de götürülmediği anlaşılmaktadır.

Anayasamızın 35. maddesi "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." hükmünü taşımaktadır.

Anılan Anayasa hükmü ile, mülkiyet hakkı mutlak bir tabii hak olarak görülmeyerek bu hakkın kullanılmasının, kamu yararı amacıyla yasakoyucu tarafından sınırlanabileceği kabul edilmiş olup; bu esaslar çerçevesinde, malike, kamu hukukundan doğan ödev ve yükümlülükler getirilmesi olanaklı bulunmaktadır.

Olayda, davacıya ait taşınmazın niteliğinde bir değişiklik olmamış; taşınmazı fiilen kullanması veya zirai faaliyette bulunması yönlerinden davacıya sınırlama getirilmemiştir. Hernekadar, taşınmazın yabancı uyruklulara satılması, devredilmesi ve kiralanması konusunda yasaklama getirilmiş ve taşınmaz üzerinde inşaat, hafriyat, tadilat yapılması gibi konular ayrıca yetkili komutanlığın iznine tabi kılınmış ise de; bu hususların, Anayasal ve yasal düzenlemelerden kaynaklanan kamusal yükümlülüklerden olduğu açıktır. Hernekadar, kamulaştırmasız el atma nedeniyle taşınmaz bedelinin ödenmesi istemiyle dava açılmış ise de; olayda, davalı idarenin taşınmaza fiilen el atması ya da malikin tasarrufunu engellemesi sözkonusu olmadığına göre, kamulaştırmasız el atmadan söz etmek olanaksızdır.

Dava dilekçesinde, uygulama ile getirilen sınırlamalar nedeniyle taşınmazın değerinin düştüğünden bahisle uğranılan zararın giderilmesinin amaçlandığı; sözkonusu uygulamanın ise yukarıda açıklanan ve kamu hukuku alanına ilişkin bulunan yasal düzenlemeden kaynaklandığı ve ortada idarenin tek yanlı, kamu gücüne dayanan bir tasarrufunun bulunduğu gözönüne alındığında, davanın idari işlemden doğan zararın tazmini istemiyle açıldığının kabulü gerekmekte olup, bu haliyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2/1-b. maddesinde tanımlanan tam yargı davası kapsamına giren uyuşmazlığın görüm ve çözümünde idari yargı yeri görevli bulunmaktadır. Açıklanan nedenlerle, Danıştay Başsavcısı tarafından 2247 sayılı Yasanın 10. maddesine göre yapılan başvurunun kabulü ile Elmadağ Asliye Hukuk Mahkemesinin görevlilik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Anlaşmazlığın niteliğine göre, davanın çözümü idari yargının görev alanına girdiğinden, Danıştay Başsavcılığının başvurusunun kabulüyle Elmadağ Asliye Hukuk Mahkemesinin 19/6/1998 günlü; E: 1998/259 sayılı görevlilik kararının kaldırılmasına, 9/11/1998 gününde kesin olarak oybirliğiyle karar verildi.